

illico ab eis decernatur. At divina Scriptura aliter dilucide statuit: nihil refert, figurate loquitur. At Patres agnitarum fecus palam docent: nihil obesi, exaggerationi libenter indulgent. At locus tergiversationi non est. Enucleate Scripturæ, & Patres contra censent. Quid tunc postea? Non proprie, sed per metaphoram, concionantur. . . . Quid quod aliquis multi morales controversias ita subinde definiunt, ut non tam veritati quam personarum gratiæ venaliter ancillari videantur; non fecus ac Iurifconsulti perique auro conducti, iura legum non iustitiæ, vel æquitatis, sed clientum cupiditatis, & lubentia atemperantes? Nam qui non rationis defecata præscripto ducuntur, sed cæcæ appetitionis impetu abducuntur, non solum veritatem ipsam et tenebris minime erunt, sed in meridie quoque licet clare micantem, multa politicorum furorum, vulpinorumque respectuum caligine obvolvère, ac de terrarum orbe in cimberia antra detrudere mire fatigant, quorum ingenium sapientiæ coriphæus Salomon Proverb. xxviii. ad vivum hisce verbis expingit: *Qui cognoscit in iudicio faciem, non bene facit: iste & pro buccella panis deserit veritatem. . . .* Hinc complures quoque viri, qui suismet dumtaxat oculis se ipsos contemplant, magni etiam, ac nimio plus se æstimant, quoniam ea que sunt hominum, & non Dei, tantummodo sapiunt, doctrinam omnem quam tenent, humanis respectibus seque mancipant: damna animarum non intellegunt, occasiones peccatorum non percipiunt, corruptelas morum nihil pendunt. *Quid mirum? Qui secundum carnem sunt, que carnis sunt, sapiunt, ut ex Apolt. oraculo Rom. viii. perspectum est. Qui vero secundum spiritum sunt, que sunt spiritus, sapiunt. Nam prudentia carnis mors est. . . .* Hæc videlicet carnis prudentia ipsissima est quæ in controversiis conscientie examinandis, in animarum iudicio ferendo, in foro Poli gubernandis faciem cognoscit: hæc, quæ personas hominum inuertit: hæc, quæ pro panis buccella veritatem deserit: hæc illa, quæ multas opiniones, veræ probabilitatis expertes, veluti probabiles, ac tutas venditat: hæc illa, quæ communibus, & certis Doctorum sententiis, sola auctoritate, sine ratione, inveteratam auctoritatem, rationum pondere subnixam, detrahere conatur: hæc illa, quæ regiam viam exploratæ doctrinæ relinquens, per avia, & præcipitia levissimæ subtilitatis incedit: hæc illa, quæ vires omnes solertiæ, eruditionis, industriæ, ac studii ad opinionem carni, & sanguini favorabiles invendidas, muniendæque, ad oppositas vero animæ ac spiritui salutare convellendas, & labefactandas exprimit. In schola quippe carnis prudentia carnis magistra & patrona carnis quid, quæso, nisi carnem doceat? (a).

C A P U T VIII.

Perissimum ætate nostra stili validi, & vehementis usus necessarius. INNOCENTII XI. decreti, quo interdicitur censure, & nota in eas propositiones que inter Catholicos disputantur, germanus sensus. Quid æqui rectum arbitri in librorum lectione servare debeant.

I. PRæter rationes adductas pro stilo valido & forti, aliæ adducendæ supersunt. *Ex modo opinandi noviter invento repetita.* Ab uno & amplius sæculo controversiæ theologicæ non iuxta normam veritatis, aut falsitatis, sed iuxta vagæ probabilitatis, aut improbabilitatis regulas dirimuntur. Ante infelicem Probabilissimi ortum, fat erat veras, aut veritati propinquiores doctrinas proponere, ut quisque eadem amplecteretur. Quam nunc victoriam assequeris, si dixeris: Hæc sen-

(a) In prælud. ad paradox. num. 1. 2. 4. 5. & 6.

sententia vera est, aut veritati propior? Reponunt Casuista: Quid veritatem obrudis? Veram, aut falsam esse ignoramus. Illud scimus de eadem Theologos diffidere. Porro quæ in utramque partem a Theologis disputantur, duplicem oppositam probabilitatem induunt. Si enim duo, aut quatuor stant pro una parte, probabilem nobis efficiunt opinionem commodam, & indulgentem. Quæ laxitatem portenta invexerit hic disputandi modus, ab evangelicæ sinceritate, & sanctorum Ecclesiæ Doctorum sapientia omnino alienus, ingentia testantur volumina talium disputationum plenissima. Qui miti, & molli oratione contra eiusmodi disputandi genus in arenam descendit, quid aliud præstat quam & laxiori opinioni probabilitatem, & adversariis animos addere, quam auctiores, & victores illos efficere, iidemque sacces submittere? Clamant enim continuo triumphantes Probabilista: Opinio nostra prescripta non est. In eam nihil pronuntiavit Ecclesia. Sit altera probabilior, sit verisimilior, sit securior. Propterea ne improbabili nostra erit? Nonne vel ipsa extrinseca auctoritas probabilitatem parit? Quid itaque aures obundis maiori tua probabilitate, cum & nostra vere sit probabilis? Siquidem tunc vere probabilis est, etiam in conspectu Probabilioris, cum ab illa stant tres, quatuorve Doctores, aut unus gravissimus.

II. Summi Pontificis Alexandri VII. universæ Ecclesiæ Gallicanæ, atque sapientum Theologorum auctoritate nixus hunc opinandi, & disputandi modum perniciosum, omniumque malorum fontem firmam persuasionem reputo. Illum video utiqueque irruentem, & imperitorum mentes ab ipsa infantia veluti obruentem. Iure ne mihi luceferent Casuista valent, quod ita sentiant? Iniustos, & ridiculos se prodeunt, si ob id me improbarent. Ergo qua ratione persuasionem suggillare meam nequeunt, eadem adprobare coguntur, depravatas labefactam. Numquid torrentem rapidissimum exiles, tenuisque aggres coerebunt? Numquid opiniones adeo prævalentes, altiusque mentibus infixas, tenui oratione convellam? *Quemodo* (inquit Seneca) *opinionem totius ævi, quibus proximus infantia imbutus, evincet? . . .* Quibus ingenii viribus obviam contra te persuasionem humani generis avertes? *Verba mihi captiosa componis, & interrogatunculas necis? Agape nugas. Magnis telis magna portenta feriuntur* (a). Quid, si non modo feriri, sed ingulari etiam debeant?

III. P. Ignatius de Camargo, longo experimento doctus, didicit, submissum dicendi, scribendique genus vanum, ineptumque esse ad falsas morum commentationes exterminandas. Cur? Animum intende. Plurimi sanioris Ethicæ vindices, & Probabilissimi confutatores temperatissimo scribendi genere usi sunt. Quid heinc Probabilista? Ita scriperunt, inquit, ob metum censoriam inveniendi notam opinionibus nostris benignis, & obsequium Probabilismo debitum. Temperatum ergo scribendi genus, non modestiæ, sed reverentiæ debita minori probabilitati, & opinionibus quæ liberati favent, quasi ovantes vertunt. Et erit cur nos, qui vehementiore stilo utimur, tamquam mordaces, maledicos, & eritans violatores depradicent? Cur tu, quam commemorasti, reverentiam erga nostram sententiam non imitaris? An fat tibi non est tua propugnare, quin etiam nostra quoque carpere audeas? Quid hoc tuo mordaci scribendi stilo tor rumeurs concitas, tor turbas excitas, & tibi, ac aliis odium, invidentiam, atque damna plurima conquiris? Hæc sunt non paucorum Probabilistarum effata, quæ in vulgus disseminant, quæque ab homunculis sane imperitissimis ipse exprobrari audivi. Sed audiant isti doctissimum Iesuitam Patrem Camargo. Neque vero Auctorum nostrorum moderationem, & temperatum disputandi genus, quo modestissimo plures usi sunt, modestiæ tribuunt, sed reverentiam debitam sententiæ suæ, & metum potius nostrum interpretantur. . . . Hæc multorum amorum observatione, atque

æque experientia adeo frequenti didici, ut nihil hoc in genere magis mihi compertum sit. Et sunt præterea adeo de se notoria, ut refecti a nemine possint. Tot autem tantaque commotis, ut mihi videret, deceptionis præiudicia, ideo magna, ac ingenia impedimenta veritati, placida, & moderata disputatione vincere, opinor difficillimum est, si humani ingenii morem attendas (a).

IV. Accedit quod nisi stilo forti, ac libero laxa opinioniones repellantur, earumque fautores elata oratione in officio contineri pro viribus curetur, imperitorum ruma consequitur. Populus maximo impetu ad dulcia morum blandimenta abripitur, & nativo pondere ad illecebrosas consuetudines fertur. Quid, si Magistrorum placencia loquentium accedat auctoritas, & incitamentum? Quin (pergit Camargo) licet pauci forent (qui plures tamen sunt) illi qui per eiusmodi confidentiam ita loquerentur, & docerent, nec tunc stilo forti, ac valido parcendum forte esset, quod, nisi reprimerentur, valere possent ad decipiendam populi incautam multitudinem. Accipe Ambrosium, utique probum, vereque prudentem magistrum, qui quæ sit nobis in tali eventu stili forma tenenda, discreta regula præscribit. . . . Sicut sermones tui huiusmodi, ut stimulent audientem, compungant mole conscientiam. Sermones enim sapientum, quasi stimuli: Stimulavit & Dominus IESUS. Sed ut luculentius palam fiat sophistica argutionis pravitas, & ut ingenia mala Pythionismi, & Tolerantissimi, quæ inde necessario manant, quisque veluti manibus tangat, exempla in subsidium advocanda sunt. Mundani homines delictis, & voluptatibus addicti, numquam excandescunt, quod virtutis, quod sanctitatis merita extollamus; sed congeruntur, quod in illorum luxum, saltum, blandas consuetudines, & suavia oblectamenta tamquam in perniciosissimas corruptelas, & æternæ damnationis laqueos declamemus. Nihil curant hæretici, quod nostra propugnemus dogmata; sed quod illorum fucatis erroribus larvas detrahamus, & technas, dolent. Cantitant & ipsi, non secus ac nostri Benignissimi: Vos vestra propugnate; & nos nostra. Sic pax, & tranquillitas nos inter & vos vigeat. Nonne heinc æque in religionis, ac morum doctrina Pythionismus, & Tolerantismus triumphant? Numquid ex nostrorum dogmatum prædicatione hæreticorum aliquis e tenebris emergeret, nisi, religionis nostræ patefacta veritate, simul eorumdem latentis errores labefactarentur? Respicant ergo tandem aliquando blandiloqui nostri, & ementitæ mansuetudinis, larvateque caritatis buccinatores, & intelligant, vanum quære laborem nostrum, nisi, intamata doctrina demonstrata, opinioniones simul, quas nos morum sanctitati, humanæque societati exitiosas iudicamus, pro meritis & dignitate cadantur, & profligentur.

V. Quid quod ipsi Probabilistæ stilo non modo acri, & vehementi, sed contumelioso etiam, & conviciis pleno utuntur, quoties saniores doctrinam nostram oppugnant? An in eorum voluminibus passim eiusmodi declamationes, & alius exaggeratæ locutiones non occurrunt? Nos scilicet iugum Christi severius exasperare, onera gravissima, & hominum viribus superiora Phariseorum more imponere, ianuas cæli occludere, legem observatæ impossibilem efficere, sacramenta frustranea reddere, fideles in orcum incredibili feritate & sævitia detrudere? An tamquam Calviniana, & Ianfeniana fuligine tinctos, & tamquam indiseretos, Misanthropos, Fanticos, Turbarios, & Rigoristas nos per imperitæ multitudinis ora non traducunt? Nec præterea nos commoveunt, quod sciamus, illos bona id præstare fide, ut videlicet benignitati, quam Christianorum saluti commodam reputant, auctoritatem, famam, & existimationem concilient. Ut quid ergo tam delicatas mollesque fe produunt illi contra Antiprobabilitatem, dum hi pari fide bona eorumdem opinionationes, quas noxias & veneficas arbitrantur, sapientum præsidio sustulsi reiciunt, improbantque? Indoles

iunio.

(a) In præf. §. 11.

iuniorum plurimum hæc est, respondet præfatus Iesuita Camargo, delicatissimos nempe se patefacere, cum opinionum mollium acri aceto persandis sentiant, audecissimos e contrario, & mordacissimos fe habere in saniore doctrina nostra carpenda. At video, complures esse Probabilistas sane delicatissimos, qui, cum ipsi audecissime non modo de nostra sententia, verum & de patronis ipsius quidvis loquantur, & scribant, benignam tamen suam opinionem vel leviter tangi non ferunt. Nos vero quomodo habituros putemus, quod audacter, ac fortiter contra illam agamus? Parum erit, si acerrime nos resellant, quin insuper nos pronuntient de violatis pontificiis decretis, quibus aliquam notam, vel censuram inurere catholico, corum hominum opinionibus, quæ adhuc hinc inde controversantur, Theologis interdicitum est. (a)

VI. Decreti Pontificis Innocentii XI. cuius hic meminit P. Camargo, germanus sensus exponendus. Hæc sunt decreti verba. Idem Sanctissimus in virtute sanctæ obedientiæ eis præcipit ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in thesibus, disputationibus, ac prædicationibus caveant ab omni censura, & nota, nec non a quibuscumque conviciis contra eas propositiones quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controversantur, donec a S. Sede recognita sint, & super ipsam propositionem iudicium præferatur. Præcepti istius obvius, & genuinus sensus est. Caveatur ne propositiones quæ inter Catholicos in utramque partem disputantur, censuris, conviciis, aliisque notis ferantur. Censura autem quæ iniuri propositionibus solent, sunt sequentes. Hæretica, schismatica, erronea, sapiens hæresim, hæresim proximam, male sonans, piarum avarum essentia, iniuriosa, blasphemata, impia, scandalosa, temeraria. Nulli propositionum earum quæ inter Catholicos hinc inde disputantur, aliqua ex recensis censuris iniuri licite valeat. Porro, ut clarior habeatur pontifici deceti sensus, duplex distinguenda censura. Altera formalis, quæ dogmatica, & definitiva appellatur, Ecclesiæ iudicio reservata, & cuilibet privato Doctore vetita. Altera, quæ vi iusti ratiocinii inferitur, ut event in argumentatione ab absurdo: & hæc nullo modo vetita est: alioquin argumentatio ab absurdo interdicta foret; quod dici a nemine potest. Hanc distinctionem tradunt vel ipsi benigniores Probabilistæ. Unum laudare sufficit P. Claudium Le-Croix, qui post relata pontifici deceti verba hæc scribit. . . . Si quis tamen sententiam aliquam appellet improbabilem, vel levem, in communiore sensu, non est censura, ut notat Hurt. Logu. Cardenas in crisi. dif. ix. num. 297. Neque si appellet laxam in communiore sensu. Ideoque dicit Cardenas, quod levissimum genus censura theologica sit dicere temerariam. . . . Prohibetur tantum formalis censura. Non autem si dica ut aliquid de sententia, ex quo inferri possit censura. (a). Bartholomæus de Elpeio Episcopus Malacitanus in exposito tenentur interpretandum esse citatum præceptum docet. (b) Nullo itaque modo vetitur neque hæc censura, improbabilis, falsa, relaxata, morum integritati perniciosa, multorum corruptelarum capus; neque absurda, tametsi portentosa, quæ ex aliqua sequi opinione, demonstratur. Benignioris Ethicæ patroni non pauci, qui legis naturalis, & divina gravissima mandata amplissima liberalitate attemperare humanis moribus, & benigniore in sensu exponere innumerabilium distinctionum multitudinem student; hoc pontificum decretum in sensu æquo severiore, interpretari omni dextérité conantur. Quod ne quis hæc a me gratis asseri suspiciat, in medium promam quæ Cl. Iesuita P. de Camargo scribit. . . . Hoc nimirum præceptum (quod utique consilium, si non est) benigni recentiores suscipisse quam libentissime, ac liberalissime videntur. Nam, cum reliqua fere omnia, tamquam operosa ac odiosa (sic enim loquuntur) restringenda esse pronuntient, sive, ut iidem aiunt, benigne interpretanda;

(a) Lib. I. num. 199.

(b) Tract. de usura personata cap. 111. num. 48.

da; hoc tamen pontificum præceptum adeo severe ac rigide intelligendum censent, ut nemini liceat post illud opinionem viri cuiusvis Catholici (sic enim audivi propriis auribus a quodam præclaro Magistro) vel falsam simpliciter dicere. Quin vix prodeat in lucem liber ullus contra moralem laxam doctrinam, quem non statim deserant ad fidei tribunalia, tamquam reum violati decreti pontificii. Quo tendat vigor ista benignitatis, diffidit non est divinare. At verum certumque manet, leges iustas, & sanctas sibi repugnare non posse (a). "Facillimum sane est divinare, quo severa hæc interpretatio tendat, eo nempe ut quique Casuista quamlibet opinionem, sive probabilis sit illam, quamquam aliquo laxissimam, evulgare pro libro valeat. Si verum foret opinionem aliquam laxam, improbabilem, & morum integritati exitiosam appellare, atque corruptelarum scaturiginem, æque interdictionem esse eam dicere falsam. Si enim opinio moralis falsa est: ergo & moribus perniciofa, exitialis, & corruptelarum origo. Audiamus iterum citatum Camargo. "Itaque, cum constet decreta pontificia, de quibus hic agitur, ad hunc finem potissimum dirigi, ut doctrinæ morales christianis moribus perniciofa eliminentur, & ab earum praxi oves Christi deterreantur; nemo sibi persuadeat in ea peccare, & non pro his potius pugnare Theologos qui totis viribus conituntur ad ea radicitus convellenda ex quibus velut principis doctrinæ eiusmodi suum traxissent virus arbitrantur. Ad hæc, qui quisque resistit aliquam opinionem, falsam esse simpliciter censet, & dicit. Opinionem vero moralem, humanæ libertati contra legem faventem, esse falsam, & noxiam, proinde est; & qui alterum dicit, utrumque affirmat. Aut igitur benignam opinionem nemini, tamquam falsam, resistere licebit, aut licebit eam resistere, tamquam doctrinam moribus exitialem." (b)

VII. Argumentatio isthæc ineluctabilis. Moralis opinio falsa, mortifera animæ est. Qui itaque eam falsam pronuntiat, eandem veneficam, exitialemque animæ, moribusque christianis pestiferam asserat necessum est. Licet primum: ergo & secundum. Quid itaque vociferantur Probabilistæ, criminanturque solum nostrum, dum opinionem benignas, legem Dei laxantes, & libertati humanæ indulgentes, tamquam perniciosas, exitiales, & corruptelarum scaturiginis reitimus, labefactas, aliusque lecloribus inculcamos fugiendas esse, atque de medio exterminandas? Sunt hæc moralis falsitatis necessaria consecutaria, non arbitrariæ censure. Fortius hæc absurda, quæ sensus percellunt, exaggerantur, ut occulta falsitas facilius deprehendantur. Quoniam, ut dixi, argumentatio ab absurdo frequentissima est in unaquaque scientia: sed potissimum in morum Theologia, ut sapienter advertit citatus P. Camargo. "Insuper per nemo iure reprehendat eum qui disputans in sententiam benignam, deduxerit ex ea sequelas plurimas, quas affirmet aut probet longe esse horrendissimas, vel hereticas etiam, aut blasphemias, ex quibus ipsam benignam sententiam deducat esse falsam. Alioqui argumentum ab absurdo (quod aint) seu impossibili, quo nullum in Theologia frequentius est, oportebit de medio tollere. Nonne & Probabilistæ, vel modestissimi, passim de nostra sententia affirmant, & suadere pro viribus importuntur, eam divinas leges reddere observari impossibiles, iugum Christi importabile, sacramenta frustranea, cæli ianuam imperviam, & his similia, quibus nihil absurdus sit? Quis vero propterea conqueritur, aut eos reprehensione dignos pronuntiat de isto genere argumentandi? Id, lector, volumus diligenter observare. Nam argumenta nostra fere eiusmodi sunt, & quæ in benignam sententiam exclamamus, hæc argumenti genere tacite, vel expresse differimus." (c)

VIII. Quæ omnia ut luculentius illustrem, germanus istorum verborum: *Quæ*
inter

(a) In præf. §. 11. pag. 28.

(b) Loc. cit.

(c) In præf. §. 1.

inter Catholicos hinc inde controvertuntur: sensus declarandus est. Aio ergo, illas propositiones inter Catholicos in utramque partem disputari, quæ ab universalibus, a sacris Ordinibus, Scholisque Catholicis aliqua constitutione, aut statuto, vel tacito consensu adoptatæ sunt. Celebres sunt controversiæ quæ iamdum in Scholis Thomistica, Scotistica, Augustiniana, Moliniana in utramque partem disputantur; censuras in istarum sententiarum aliquam ferre, vetitum in decreto est. Quis vero dixerit, opinionem laxarum portenta, quæ isti, vel illi Casuistæ invexere, sententias dicit debere quæ inter Catholicos libere disputantur? Cum hæretici, ceterique christiana religionis hostes nobis exprobrant innumeras Casuistarum horrendas opiniones, cum evangelica sanctitate omnino pugnant: quid responsum damus, nisi quod eiusmodi opinionones non Catholicorum, sed privatorum quorundam Casuistarum commenta sunt? Quid quod neque in illas contorquemus censuras formales; sed illarum falsitatem, horrorem, & perniciem patefacimus?

IX. Verum ab absurdo argumentationem instituamus, & cum P. Camargo, quo tendat vigor iste benignitatis, tandem videamus. Age porro. Nisi liberum nobis esset clamare, & quasi tubam exaltare vocem nostram contra illas opiniones quæ in dies prodeunt, quid tum? Casuistarum cuique impune vulgatae laxiores, & exitiales opinionones liceret, cum ingenti morum, animarumque pernicie. Hæreticorum quique effingere se catholicum posset, & hac sub larva Ethicæ benignissimam, hominum appetitionibus indulgentem, disseminare in vulgus. Si quis calamum fringeret, aperteque laxitatis deformitatem, & horrorem patefaceret; inclamarent continuo opinionationes Auctores: Heus tu, quid censuras, quid convicia, quid notas adversus opinionones, quæ inter Catholicos hinc inde controvertuntur, intorques? Tu ne censor legitimus? Nihil adhuc Romana Sedes in has opiniones pronuntiavit; & tu antevertere iudicium istud audes? Et quoniam S. Sedes lento pede, maturoque consilio, ut decet, in eiusmodi controversiis dirimendis, festinandi quæ incedit, & nonnisi post longa examina, prolaxasque preces, severasque inquisitiones iudicium pronuntiat; & sæpe multa & graviora occurrunt negotia quæ tempus protrahunt, celeremque impediunt decisionem; si privatis Doctores hoc intermedio tempore flent, ad clamandum submissa tantum voce, velique brachio pugnandum essent, grassarentur ad animarum exitium mellita opinionum veneficia, mentefque hominum præoccuparent, atque insaturarent. Quid enim ad opinionones laxas convellendas valent leges, humileque constitutiones, ubi Probabilismus dominatur? Respondet P. Ignatius de Camargo. Profecto, si de Hispania nostra, ubi Probabilismus dominari videtur, haud secus movent animos plurimorum disputationes lenes, aut temperata, quam tenuis aere spiritus movere montem possit. Rem loquor non incomperiam. Unde autem oritur hæc immobilitas, satis est notum. Nempe populi plausus secutus ad placentem ac indulgentem Probabilismi benignitatem, communi consuetudo, ex illaque procedens indulgenti necessitas, aut certe sustinendi MULTITUDINIS ODIUM; numeris sectatorum, & ex illorum constanti ingens pro vulgo auctoritas Theologicæ benignæ, vulgaribus insuper erroribus, sobellisque circa examen ullum probatis ultra modum adauca; hæc, inquam, omnia, ut alia prætermittam, tantos benignis Theologis animos faciunt, tanta mentes ipsorum securitate in benigna sententia firmant, ut Magistri complures, atque ex eorum discipulis etiam discipuli, vix non ut fidei digna, sententiam suam populo vendicent, & incredibili confidentia, quæquid contra illam disserat, neque attendendum anquam, neque curandum, sed profusus abiciendum, ac eorum decernant (a). Hoc autem Probabilismi fermentum per universam moralem doctrinam massam serpit. Omnes fere controversiæ per magis & minus probabile dirimuntur. Et quoties opinio aliqua, est laxissima, paucorum Auctorum præsidio fulcitur, continuo probabilitatis, extrinsecus saltem quæsi-

(a) Loc. cit.

ta, larvam induit: & quia placentia exhibet, multitudinis plausum sibi conciliat. En itaque acendi sili, & exaltandæ vocis necessitatem. En quam solida sit, & communis pontificii præcepti interpretatio, a gravissimis Theologis data, & ex ipsius causâ viceribus arcessita.

X. Si rationum, & auctoritatum momenta, quæ hæcenus adducta sunt, haud sufficienti, in mentem revoces velim decretum alterius Pontificis ALEXANDRI VII. cuius sub oculis inducere verba operæ pretium existimo. Sanctissimus D. N. *auditis, non sine magno animi sui dolore, complures opiniones christiane discipline relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquas iterum suscitari, partim noviter prodire, & summam illam luxuriantiam ingeniorum licentiam in dies magis excrevere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepit, alienus omnino ab evangelica simplicitate, sanctorumque Patrum doctrina: & quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset christiane vitæ corruptela.* Si istorum luxuriantium ingeniorum licentiam coercere, si istarum opinionum in dies prodeuntium clades avertere, si errorum corruptelas ad animarum perniciem grassantes labefactare totis lacertis masculoque stilo adnitamur; ob hoc ne violati pontificii præcepti fontes erimus? Quisnam hic modus opinandi invecus ad animarum exitium? Modum probabilissimum hunc esse, luculentissime demonstravi in Historia Probabilissimi (a). Quid quod univèrsa Ecclesia Gallicana hunc probabilissimum modum, omnium malorum scaturiginem, & corruptelarum fontem compellat? Quod ergo in praxi eam nobis liceat sequi sententiam quam nec ipsi ut probabiliores eligendam iudicemus, nec novum, hoc inauditum, hoc certis & novis Auctoribus postremo demum sæculo proditum, & ab eisdem pro morum regula positum, repugnat huic effuso (Vtruc. Lirin. tom. 1. c.) celebrato. Quod ubique, quod semper, quod omnibus: nec habere potest christiana regula securitatem. Hoc initium malorum esse, atque omnium ante dictarum corruptelarum caput; hoc in censuris apologetice Casuistarum ab antecessoribus nostris viris fortibus, ac religiosis censorie notatum (b). Vetitum ne nobis erit, eisdem loquendi formulis uti quas & Alexander Papa VII. & univèrsa Ecclesia Gallicana in suis comitiis congregata, & sancti Ecclesiæ Doctores, ac graviores Theologi adhibent?

XI. Igitur æqui rerum æstimatores in librorum lectione ad hæc respicere regulam debent, quam tradit P. Michael Elizalde. Is perdoctus Iesuita, diuturna eruditus experientia, sapienter admonet, nullum librum tutum esse, si a delatoribus, & leporibus odio, invidentia, aut præiudiciis occupatis in discrimen adduci contingat. Solent (inquit) opus tunc minutissimo examine perscrutari, si quo modo in re, vel in sermone capiunt. . . . Si quid christiana sinceritate Sanctorum more dicitur, liberis dictum esse, & iniuriosum criminatur. . . . Saperunt summorum Doctorem exempla, quoniam accusatio rem istam reddat nimis manifestam. . . . vexarunt quippe criminationibus Doctorem etiam in exponendis sacris Scripturis maximum. Adeo nemo tutus esse videtur, si hostis lector accedat (c). Quicumque ergo censoriam trutinam alicuius libri suscipit, præmittere severum animi sui examen debet, ultimofque subire recessus, penituliæ lustrare occultissimas amoris, odii, invidentis inclinationes, affectus erga unam præ alia scholam, spei, aut timoris, validissimos veritatis hostes. Ab hoc quippe animi censoris examine magnopere pendere iudicium potest, nisi animus a præiudiciis indicatus vacuum sit.

XII. Secundo loco serio, maturoque consilio doctrina libri in primis expendenda est. Si hæc sana ex omni parte fuerit, stili, verba, redargutiones, ceteraque omnia in

(a) Tom. I.

(b) In *Convent. Gallican. an. 1700.*(c) *Lib. VIII. quæst. 1. §. 7. pag. 8.*

in meliorem sensum sunt interpretanda. Si enim liber apologeticus sit pro saniorum morum doctrina, & contra nimium laxas opiniones; illud præ oculis habendum, nempe nihil tam infestum Ecclesiæ sanctæ esse quam doctrinas falsas, morumque relaxativas. E contrario nihil ad decorem Ecclesiæ agi vitiosum potest quam eiusdem doctrinæ puritatem, morumque integritatem a pravis opinionibus corruptique doctrinis vindicare. Si hæc tendat libri spiritus, laudandus & commendandus est stilius gravis, fortis, ac vehemens. A solis pravarum opinionum Auditoribus, qui propriam gloriam, vanamque existimationem, Ecclesiæ gloriæ, & dignitati præferunt, reprehenditur acris, & levera oratio, quam necessario postulat opinionum perniciem convellenda. Axioma celebre Iesuitæ P. Ignatii de Camargo prudenti meditatione dignum est: Quo tendat rigor iste benignitatis, difficile non est divinare. Eo scilicet fertur, ut quisque pro ingenio opiniones evulgare libere queat, nemine altius vocem extollente, & fortiter obstitente. Huc pertinent lamentationes illæ adversus stilium validum, fortem, & iuxta opinionum convellendarum laxitatem, acrem, & liberum. Verum de hoc plura infra.

C A P U T IX.

Vindictæ sili gravis, & validi adversus corruptas opiniones a P. Alberto de Albertis adornatæ. Multioris Ethices patroni, non doctrinam sibi adversam, sed stiliam dumtaxat vitare solent.

I. Nihil amarum hodie lugent pii, doctique omnes, quam & flagitorum usquequaque grassantem lœvam, & opinionum blandimenta, quibus vitis ipsi virtutis larva apponitur. Res comperta, & obvia. Contra, nullo tempore altius voces insonare quam modo adversus Tutorismum, & Rigorismum, ac si periculum immineret gravissimum, ne Christiani ieiuniorum, vigilarum, & penitentiarum severitate oppressi, cilicis, & flagellis excarnificati, sanguine, & tabe consumpti, vitam sibi truci, & immani rigore eriperent, & veluti Circumcelliones, & Flagellantes ad generis humani perniciem savirent. Periculi ne istius umbra occurrat? Quid ergo Tutorismum, & Rigorismum, obtruditur? An Laxismus usquequaque non grassatur? An opinionum corruptela ad christiane discipline exitium non triumphat? An mollioris Ethices patroni, non adversus doctrinas falsas, sed adversus stilium, quo eadem reselluntur, non inclamant, non murmurant? Iste ne sanctæ religionis zelus? Hoc ne redintegrandæ castioris morum Ethices studium, atque sollicitudo?

II. Plura hæcenus ipse scripsi contra opinionum laxarum portenta, pluresque expertus sum adversarios. Istorum nemo vel unicam meam sententiam expostulare nixit aut severitatis, aut laxitatis ausus fuit: idque me non parum solatur, & recreat. Ad stili formam quod attinet, non ita insipiens sum, ut mihi blandiar a vitii immunem esse. Fatuus sane essem, si id præsumerem, & cum S. Augustino non confiterer. (a) Ego me longe esse sentio ab illa perfectione de qua scriptum est: Si quis verbo non offendi, hic perfectus est vir (b). Non est ergo quod adversarii fatyris nos profcandant; cum ipsi sponte fateamur, nos peccatores esse, & plura vel ignorantes, nolentesque peccasse. At non propterea consequitur, stilo leni, & molli convellendas esse doctrinas falsas.

III. Verum, ne causam propriam agens, amor me fallat, nolo propriis verbis & sententiis adversariorum iniustas resellere aculationes contra stili mei aperitatem. In medium prodeat perdoctus Iesuita, sili adhibendi magister, qui similes passus est cri-

(a) *Epist. xv.*(b) *Iacob. cap. 11.*

criminationes, quod nimis severe represserit eloquentia tum sacra, tum profana corruptores. Si operæ pretium existimavit ille castioris eloquentiæ nitorem acris sibi a meretricio cultu vindicare; quanto magis licitum erit severa oratione sanioris doctrinæ corruptores redarguere? Igitur quas ille adornavit vinctias pro sui stili acrimonia. eadem ego producam ad meam tuendam causam longe graviorem, & fortiore stilo vindicandam. Illius verba transcribam, paucis dumtaxat mutatis, & diverso caractere signatis. Hæc itaque scribit doctissimus Iesuita P. ALBERTUS DE ALBERTIS. (a)

IV. Nonnulli quippe eorum conquerentur fortasse, illique in primis sine dubio qui te tam longa a me actione confosus, & iugulatos penitus cernunt, de nimia mei stili duritie, & acerbitate. Causabuntur me nimis fuisse pugnacem, nimis atrocem: dolebunt me nimis laxasse, creuento le nimis lanxatu fuisse disceptos indignabuntur, mitiusque secum omnino agi oportuisse clamabunt. Bene habet, Auditores. Respiravi equidem, evasi, salvus sum. Verebar enim ne quis e Cantonum, Fabriciorumque ordine austrius color dicam mihi scriberet, aut e Societatis disciplina, vel e Stoicorum porticu aliquis adducti vir supercilli in ius me vocaret, remque perageret. At, cum isto e grege unguentatorum nescio quis, mihi fubiatos, turbas ciere animadverto, timorem omnem pono: neque fane mitor, si qui (Erbices mollium) tam perditè amant, hanc etiam laxam insulgeriam paulo apertiore oratione excipi, cogiteticque, placatis auribus, ac Ithomacho minime ferunt. Vellent nimirum non solum (Opinionum commentis Moralis evangelice integritatem) pervertere, sed pervertendi quoque licentia atque impunitate gaudere; nobis autem suæ istius intemperantiæ stilo vulnerandæ compendendæque facultatem profusè adeptam: vel certe, si non omnem culpent reprehensionem, ut quemadmodum ipsi, quum alias reprehendunt, fucum dumtaxat, atque ceratam de capsula promunt; ita vicissim a nobis molli tantum brachio, summave cute perstringerentur, neque contra quicquam, nisi mellitum nescio quid, ac dulciculum, occineretur. Sed qui tam multos, & toties fallere suseri sunt, iam profecto sua quoque opinione falluntur. Nam quum ipsi tam dura fronte, pudoreque nullo in (Moralis Theologia) cum tot animarum, reique publicæ detrimento luxuriari (ut etiam Alexander VII. offerit) non erubescant, liberæ etiam oburgationis scalprum atque novaculam experiantur necesse est. In morbo enim gravi, & periculoso sunt, vulgata acuminum, ornatuque superflui tæbe infecti sunt, purulenti atque ulcerosi sunt; ideoque, velint nolint, secandi etiam sunt, urendi sunt. Medicamenti vero modum, ferrique aciem, non ægri mollietis præscribit, led morbi gravitas, sanandique consilium exigit, atque in vulnus adigit: meminerintque illud Publilianum: *crudelem medicum ab agro intemperante fieri*. An ego inhumanum Procrusten, aut truce Cerberum tometo, vel gossipio aggrediar? Cum seta trigræ, effertorque leone rola dumtaxat, ac papaveremunitis, manus conferam? Ad agnatos plane, atque gentiles, si ita desipiam, merito deducendus sum, Auditores. Nam a tanta monstrorum immanitate quis non maius pondus armorum, instruetioremque apparatus imperari, secum illioco reputat? At quid meorum adversariorum orationibus, atque (opinionibus) tui vici, magis monstrorum? Quidni igitur tot eorum monstra, gravissima, & plusquam Hercules clava iure mactaverim? . . . Ipsi opinionum luxuriam, atque in temperantiam (in Theologiam moralem) pergunt intrudere, mordicus tueri ac fovere; & stili increpantis temperationem a me requirunt? Recte. Sed nullus increpandi modus temperator esse potest quam sine ullo modo tam effrenatam

(a) In eloquent. Corrupt. Act. par. v.

senficularum, atque illecebrarum immoderationem dicendo exagitate. Recidant ipsi supervacanea (commenta, laxas opiniones) & consilium extra omnem meæ actionis solum in tuto consistent, neque ulla amplius meæ oburgationis particula ad eos poterit pertinere. Quin adversariorum quoque posito nomine, datis, iunctisque mecum dextris, arctissimam amicitiam cohunt societatem. At, dum mea in tela ac gladios, intemperantiæ patrocini impudenter suscepto, sponte incurant, quid mei culpendi stili imprudenter aculant? Quid de novacula inclementia, quam ipsi in vulnus ultro sollicitant, insipienter expulstant? Si vitium nutrire, ac propagare obstinate, præfracteque eis lubet, vaspulent, ut merentur. Sibi impudent, si cadantur.

V. Post alia plurima, quæ in sui acris, & vehementis stili defensionem adducit eloquens, ac perdoctus Iesuita, ad sanctorum Ecclesiæ Patrum stylum appellat. Pro, voco iam ad veteres illos Patres moderationis antesignanos, ut qua censura veritate in ipsummet oculos etiam, vestiumque luxum animadvertendum putarent, edicant. Et relatis sanctorum Patrum Basilii, Gregorii, Ambrosii, Cyrilliani, Augustini severis, atque asperis declamationibus contra adulterantes nativi vultus, & vestitus simplicitatem, hoc pacto argumentatur. Si igitur tam mitibus Patribus vestium luxum tot verberare probris sine ullo probro liceat; si eum alienorum matrimoniorum sublesorem appellare; si impudentiæ additamentum; si complurium vitiorum irritamentum, de vultus adulteris meditata adulteria castitatis, divini impugnationem operis, & veritatis prævaricationem nuncupare: si oculos a diabolo infectos impudicarum, & prostitutarum insignia, amenitiam, & naturæ adulterium dicere; si publicæ meretricis tesseram, si superbiæ vexillum, nidumque luxuriæ; si opprobrii spolia; si arma ad pudicas clausule matronas expugnandas facta; si belluas humana effigie oblectæna corporum impudentissime detegentes vocare sine ulla immodestæ nota fas fuit: quidni etiam eadem convicia in (Theologia christiana corruptelam) tot partibus, ac nominibus noxientiore iactare mihi iure liceat? Mentiar enim, si quid his contumeliosus mordicus mihi in adversarios upiam excidit: aut si tale quid umquam a me dictum offenderitis, acutum stilo inducite, delete, eradicatè, lacerate.

VI. Heinc facile colliges quam verum sit quod alter celebris Iesuita P. Famiarius Strada scribit. Dicendi libertatem pere amittit eas nostra, Scriptorum plerorumque vitio, qui offensionem (Principum) obtinentes, ambitioni suæ, collata in tempora, ac mores culpe, blandivi & assentari sæculum appellant. Ego conscientia subnixus mea quam sæpe interrogo, mancipatamque nullius imperio, nec cuiusquam gratia emptam adhuc invenio, rogatos velim, qui meos labores sua cura dignabuntur, ut qualem a me ad scribendum iure possulant animum partium securum, mediūque, saltem ipsi a factionibus liberum afferant ad legendum: nec temere incusetur eibus, si stomacho exceptus ægro, insinuerique coalescat (a). Qui auram popularem captant, qui placere hominibus student, nec scribere, nec loqui libere queunt. Silentium sæculi prudentiam vocant, & ut rationibus suis consulant, prodere veritatem haudquaquam venturum. Quid quod vel ipse impius Lucianus eos carpit qui minus liberi, & sincere rerum eventa, nedum sacrarum legum veritates, scribunt? Talis mihi sit Historicus, ut metu cœreat, & quemadmodum ille Comicus ait, Ficus ficus, Ligonem ligonem nominet. Non odio, neque amicitia quidquam tribuens aut miserescens, aut erubescens, aut enorari se facile patiens, æqualis iudex ac benevolus omnibus, so tamen usque, dom ne alteri plus æquo aliquid tribuat, hospes in libris, ac peregrinus, suis legibus vivens, nullius imperio subiectus, non quæd hinc aut illi placitum sit, secum cogitans, sed id quod actum est, exponens. Si critice adeo exacta & severa scriptis consignanda sunt istius mundi licentæ acta;

Conc. Theol. Tom. I.

(a) Decal. 1. Lib. I. in præm.

qua libertate prodendæ, & manifestandæ sunt veritates æternum duraturæ? Nec enim solus ille proditor est veritatis qui pro veritate mendacium vendit; verum etiam ille qui invictò pectore veritatem pro viribus non propugnat, ut sapienter S. Ioannes Chrysoſtomus, five Auctor operis imperfecti testatur. *Non solum ille proditor est veritatis qui transgreditur veritatem; palam pro veritate mendacium loquitur; sed etiam ille qui non libere veritatem pronuntiat, quam libere pronuntiare oportet; aut non libere veritatem defendit, quam libere defendere convenit, proditor est veritatis (a).*

C A P U T X.

PARADOXA, quæ adversarij opponunt, labefactantur.

I. PARADOXON I. Stilum vehementem, validum, sale & argutijs pro materia diversitate aspersum, cum caritate pugnare, lædere Casuistarum famam & existimationem, theologiam gravitatem dedecere, clamitant benignioris Ethices patroni.

II. Resp. Millies in alijs nostris operibus sophisma istud convulsum est. (b) Qui illud opponunt, se a causa veritatis deiecit, & pro falsitate pugnare, atque christianæ caritatis notionem ignorare sponte consentiunt. Cedo. Verane Christi caritas illa quæ falsitatem comitem habet? Abiit. Numquam sine veritate caritas consistit. Quamobrem S. Paulus, sinceram caritatis notionem exhibens, veritatis radius redimitam depingit: *Eo quod caritatem VERITATIS non receperunt, ut salvi fierent, ideo mittit illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio (c).* Crimini violatæ caritatis nobis vertunt, quod severiore stilo falsas Casuistarum doctrinas resellamus; at læsæ caritatis reos minime arguunt Casuistas, quod veritatis iura perverterint, quod veritatem ludibrio exposuerint, quod in errorum laqueos homines pertraxerint, quod æterni naufragij scopulos paraverint. Bono animo hæc præstiterit illi. Non repugno. At numquid malo nos vocem extollimus, ut errandi, & naufragij periculo innocentes subducamus? Quid nocet stili nostri asperitas demortuis Casuistis, & extra invidiæ istum iam constitutus? Exitialis vero, & funesta est lenitas, & mansuetudo illa quæ in sinu illicebrosæ benignitatis dormientes non excitat, sed fovet; non pungit, sed in pravaram consuetudinum luto defixos obdurat. Contra caritatem ne peccat ille qui elata voce clamat, ut incautos abducat a peste contrahenda, ut moneat, ne in perditionis laqueos incidant? Opiniones quas publicis typis Doctores evulgant, niversi generis humani iudicio sponte libereque subiciunt. Ergo contra omnes leges delinquant, dum aliorum iustas censuras subire recusant. Qui occultos aliorum errores publice carpunt, caritatis legem infringunt. Contra, qui pravas opiniones publici iuris factas, deridendas, execrandasque propinant, caritatis officio erga humanum genus defunguntur? Quid? Acrem tui redargutionem pluris pendis quam divinæ veritatis iacturam? Altius tibi cordi est unius aut alterius Casuistæ minuende in te litteraria existimationis periculum, quam timor ne minus æquo ab opinionum pravitate doctrina evangelica vindicetur? Falleris, inquit. Afferatur sanior doctrina a vanis commentis; sed stilo leni; mansueti, pacatoque. Aquam cribro colligere, & levi ablutione fordidas dealbare manus contendunt. Demonstratur supra est Patrum auctoritate, & luculentissimis rationum momentis, lenes temperatæque disputationes non plus virium ad commovendos animos, ad opiniones sensibus blandientes, populi plausu, & consuetudinis vi roboratas, labefactandas habere, quam tenuis

(a) Hom. xxv. in Matth.

(b) Lege Quares. Appellanti. in Pref. §. 2. 3. & 4. Item Pref. alla disciplina antica, e moderna &c.

(c) II. Thess. 2.

tenuis auræ flatum ad montem transferendum. . . . Sed audiant isti blandiloqui iterum Augustinum. *Cum vero terrore utili doctrina salutaris adiungitur, ut non solum terribitas erroris lux veritatis expellat, verum etiam male consuetudinis vincula vis timoris abruptat, de malorum salute letamur. . . . Non omnis qui parci, amicus est, nec omnis qui verbat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici quam voluntaria oscula inimici. Melius est cum severitate diligere quam lenitate decipere. . . . Qui phreneticum ligat, & qui letargicum excitat, ambobus molestus, ambos amat. Quis nos potest amplius amare quam Deus? Et tamen nos non solum docere suavit, verum etiam salubriter terrere non cessat. Fomentis lenibus, quibus consolatur, sepe etiam mordacissimum medicamentum tribulationis adiungens, exeret fame Patriarchas etiam pios, & religiosis, populum contumacem panis gravioribus agit (a).*

III. PARADOXON II. Grassari opinionum portenta, dominari scelerum monstra, serpere errores gravissimos, laxatam disciplinam, contemptas leges, lugent docti indoctique, boni & mali. Nonne similes querimonia continentur ubique resonant? Et ecce Paradoxon inauditum! Si aliqui foras erumpant, vocem exalant, si vitiorum torrenti valida opponere impedimenta velint, si pro domo Dei stare, & divina iura tueri studeant, murmura & clamores evulgantur, quod mordaci, & maledocti stilo bonam causam prodant, & in Casuistas immaniter laviant. Quod divinæ veritatis facies decolorata, & meretricijs doctrinarum fucis deformata iaceat, quod sacrum legum depositum prodigatur, & expiletur, nec tantillum misericordes istos commoveret; sed silent, obmutescunt, tamquam canes nulli latrare minime valentes. Tantum ne Casuistæ laxarum opinionum Auctores, vel obliquo occasione asserenda veritatis lædantur, & omnia sunt salva. O tempora, o mores! Et tamen, cum palam protestantur bona illos fide docuisse quæ sibi probabilia videbantur, illorum famæ & existimationi consultum provulsumque abunde esse inficiari nemo iure valet. Tantum valent præiudicata sententiæ, & adoptatæ persuasiones.

IV. PARADOXON III. Stilus acer, & mordax, locis, & argutijs aspersus, irritat, provocat, accendit, nullumque profectum parit. Contra stilo lenis, mansuetus, & blandus neminem vellicat, omnibus aridet, omnium approbationem, & plausum assequitur. Ita ne vero? Quam fatua sit hæc placendi omnibus lectoribus hallucinatio, paucis habeto. Divinus Magister noster Christus IESUS, eique Apostoli, & ceteri viri sancti omnes hanc iactantam mansuetudinis & lenitatis artem omnibus placendi penitus ignorarunt. Doctioribus, & prudentioribus Iudaicis gentis hominibus suam legem denuntiavit Rex mansuetissimus, qui sane eo stili genere usus est quem aptiorem convellendis erroribus, & pervovendis auditoribus suis iudicavit. Et tamen Concilium illud Hierosolimitanum mortis reum damnavit. Apostoli, ab ipso divino Magistro edocti, mansuetudinem, benignitatem, & clementiam didicerunt: nihil secius ob veritatis prædicationem mortem optetere omnes, & quidem crudelissimam. Revolvantur sanctorum hominum acta. Nec unum occurret qui ob errorum detestationem, consultationemque gravissimam non sustinuerit persecutiones. Ignorant sane isti eminentiæ mansuetudinis buccinatores hominis naturam, quæ ad malum prona est. Maior hominum pars veritatem fastidit. *A principio mundi* (inquit S. Thomas) *semper fuit pugna inter veritatem & falsitatem.* Edifferant nobis sensum huius axiomatis. *Veritas odium parit.* Quis hominum tam proiectæ frontis, ut cognita veritati se bellum indicere iactet? Quis non sibi pudori, & ignominia veritatem ipsam insectari? Qua ergo via odium in eandem homines exhalant? Cum ipso pudeat illam aperte relicere; silum, & modum quo illa proponitur, carpunt, improbant, criminantur. *Sæpe tamen aliud offendit, & aliud opponitur.* Sæpe homines perionæ invident quæ veritatem propugnat. Invidentia isthæc oculos excæcat, ne ve-

(a) Epif. xlviij.

ritatem videant. Quot optima consilia in nihilum recidunt ob invidiam, odiumque in consultores? Recogitent blandiloqui, & benigni homines oraculum divinum: Contra malum bonum est, & contra mortem vita; sic & contra virum injuriam peccator. Et sic incurrere in omnia opera Altissimi. Duo & duo, & unus contra unum (a). Audiunt Paulum. An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem (b). In id utique incumbere debemus singuli, & potissimum dum aut prædicandæ, aut propugnandæ divinæ veritatis, aut imperandi aliis officio fungimur, ut amabiles, mites, temperatos, mansuetosque nos exhibeamus. Cavendum omni studio nobis est ne iustæ reprehensionis, & redargutionis ansam præbeamus. Verum, etiam si hæc omnia præstiterimus, non propterea hominum probra, & maledicta evademus. Enim vero semper & mali (inquit S. Augustinus) persecuti sunt bonos, & boni persecuti sunt malos: Illi nocendo per iustitiam, illi consulendo per disciplinam. Illi immanter, illi temperanter. Illi servientes cupiditati, illi caritati. Ille enim persequitur sensitatem, ille putredinem (c) corruptarum opinionum.

V. PARADOXON IV. Pacem reciprocam inter Theologos, divinæque legis interpretes servandam esse, opponunt falsæ benignitatis assertores. Ecquid, clamant, christianæ religioni fœnestius, quam videre illos ipsos qui populo instruendo destinati sunt, perpetuis litibus, iurgiis, & criminationibus se se conficere? Bellum litterarum ardet inter eos qui ad concordiam, mutuumque amorem inducere ceteros debent. Conticeant tandem aliquando de sacris rebus lites. Cudatur liber aliquis famioris Theologiae, qui tuta, & secura regula omnibus sit, ut caelestis pax, & amabilis tranquillitas omnium corda conficiat. Hanc pacis hereditatem Christus nobis reliquit. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis (d). Hanc commendat S. Paulus Apostolus. Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Iesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Sitis autem perfecti in eadem sententia (e).

VI. Resp. Nihil pacis & concordiae nomine speciosus. Hoc prætextu non raro se insinuant altius homines, qui aut adulterare, aut plus æquo delinere Christi doctrinam student. Quare serio circumspiciendum est, cuius indolis sit pax illa quam illi inculcant. Nam quemadmodum pacem in primis, & frequentissime nobis commendat Christus; ita divinam suam veritatem unicum eiusdem esse vinculum docet. Veritatem tantum, & pacem diligite (f). Desinant itaque pacis simulacro imperitis fucum facere qui praxaram opinionum illecebris a sincera morum doctrina abducere nos conantur. Optanda quidem nobis, summoque quærenda studio pax est, sed quæ sane doctrinæ veritatem, non quæ morum dissolutionem comitem habeat. Qui de rebus sacris tolli controversias, nullaque turbari lite Christianorum societatem contendunt, hi profecto & hominum naturam, & Christi, Sanctorumque exempla se penitus ignorare demonstrant. Contra hæc mendacem pacem, quam cum veritatis pendio servare illi vellent, calamum acere, & vocem exaltare Christus iubet. Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram. Non veni pacem mittere, sed gladium (g). Quis enarrare increpationes, & supplicia sufficiat quibus in pseudoprophetas animadvertit, quod hac pacis larva deciperent populos? *Vae Prophetis insipientibus, qui loquuntur spiritum suum*

- (a) Eccl. xxxiii.
 (b) Ad Galat. i.
 (c) In Psal. xxxvi.
 (d) Ioan. xiv.
 (e) Cor. II. cap. x.
 (f) Zach. viii.
 (g) Matth. x.

suum.... Vident vana, & divinant mendacium.... Deceperunt populum meum dicentes, Pax, & non est pax (a). Hæc perniciosæ pacis simulatio zelum Davidis accendebat. Zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns (b). Amariorum bello hæc fallacem pacem experiebatur Propheta Iſaias. Ecce in pace amaritudo mea amarissima (c). Singularis pseudoprophetarum nota est iustus pacis dulcedo. Pseudopropheta semper dulcia pollicetur, inquit Hieronymus, semper clamant, Pax, & pax. Contra viri sancti adversus hanc pacem pugnantium docent, ne veritas periclitetur. Melius est ut scandalum oriatur, quam veritas relinquatur, ait S. Gregorius (d). Quam doctrinam inculcant ceteri Patres, potissimum S. Bernardus, & sanctus Thomas, qui hæc scribit. Sed cum de veritate scandalum oritur, magis est sustinendum scandalum quam veritas relinquatur, ut Gregorius dicit (e).

VII. Pudere fictæ pacis buccinatores deberet, se imitari Achabum, qui sanctum Prophetam Eliam insectatus est, ob hoc scilicet quod Dei cultum, & mandatorum observantiam promovens, similem pacem turbaret. Tu ne es ille qui conturbas Israel? (f) Sed Dei Vates respondit: Non ego turbavi Israel, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquisti mandata Domini (g). Divinæ legis violatores continenter pacem inculcant; ut, nemine obistente, pacifice, & tranquille explere appetitiones suas, & in vitis suis conquiescere liberrime queant. Quid, reponunt viri nimium pacifici, hæc obtrudis? Numquid nos æque ac tu veritatem non prædicamus inveniendum fore? Sed veritatem, & doctrinam nos inquirimus communem, consuetam, quæ homines non commoveat, quæ non exulceret, quæque humanæ imbecillitati consentanea sit. Ecquis hominum umquam se veritatis odorem declaravit? Omnes immovearunt, & sanæ doctrinæ propugnatores se iactant. Audite vobis ipsum Achabum Prophetam Michæam alloquentem. Dixit autem Rex ad eum: Iterum atque iterum aduro te ut non loquaris mihi nisi quod verum est in nomine Domini (h). Quid ad hæc, viri pacifici? Audistis Achabum veritatis desiderio æstantem? Paruit Propheta; sed, quia veritas, quam manifestavit, haud quadrabat Achabi moribus, idcirco furentius in Prophetam Rex exarsit, iterumque exclamavit: Numquid non dixi tibi, quia non propheta: mihi bonum, sed semper malum? (i) Ecce. Veritatem vobis celestis homines inquirunt, sed veritatem quæ sensus demulceat, secus quæ mores correat. Verum est, sanctum est quod volumus, ut inquit Augustinus. Vividius ne desiderari imago potest illorum qui, pacem iactantes, famioris doctrinæ propugnatores desiderando populo exhibere omni dexteritate student? En, inquit, novos christianæ Moralium reformatores. En novos Theologie insauratores. His ridiculis, & insulsis diſteris odium atque invidiam consilere viris Dei solent nonnulli sub pacis obtentu. Et postea conqueruntur, si nos illorum perniciosa commenta cum sanctissimo Propheta Elia salubris & iocis, iuste ac festive derideamus. *Cunquæ esset iam meridies, illudebat illis Elias, dicens: Clamate voce maiore: Deus enim est, & forsitan loquitur, aut in divorsio est, aut in itinere, aut certe dormit, ut excietur (k).*

VII. Quid quod illi ipsi qui in controversiis de rebus sacris pacem iactant, ob res terrenas levissimi momenti ad arma convolant, & litibus acerbissimis de stillidiodio, de tigno, de umbra alini dissident, altercantur? Cum vero de sensu divinæ legis, de evangelicis mandatis, de uno gravissimoque æternæ salutis negotio disputatur, tum pacem, silentium, concordiam obtrudunt, perinde ac si idem esset erroris, aut veritatis viam perambulare. Quam hallucinationem vobis ipse M. Tullius detestatur. *An partus avicille sit ne in fructu habendus, differretur inter principes civitatis.... hæc, quæ vitam continent omnem, negliguntur? Utinam nemo de rebus sacris prave*
 Conc. Theol. Tom. I. d 3 fen.

- (a) Ezech. xiiii. (b) Psal. lxxii. (c) Cap. xxxviii. (d) Hom. vii. in Ezech.
 (e) III. Part. quæst. xlii. art. 2. (f) III. Reg. xviii. (g) Ibid. (h) Ibid. cap. xxii.
 (i) Ibid. (k) Ibid. cap. xviii.

sentiret, nullamque peruersam opinionem euulgaret. At qui post primi parentis lacrymabilem lapsum, & in tanta hominum cecitate ac malitia controversias de fidei, morumque integritate sublatas et Republica christiana uolunt, si uideant, utrum impietatis, superstitioni, & erroribus quibuslibet uiam aperiant latissimam. Sed inquit, nonne malum summum est videre orbem christianum, infinitis questionibus partim infectis & uanis, partim non de rebus, sed de uerborum apicibus, de loquendi formulis exagitatam? Videre religiosos uiros, aliorum animis fanatis adductos, mutuis se cladiibus conficere, iurgijs, & conuicijs se collidere? Malum sane gravissimum istud. Quid heinc? Releonat mundus armorum strepitu: avaritia, libidines, doli, fraudes, homicidia uique quaque grassantur. Sol ipse alios flagella, & alios recreat. Auferendus ne propterea Sol, abiicienda arma, extinguendum humanum genus, ut mala omnia tollantur? Nihil tam sanctum, nihil tam iustum, quod aliquorum commentis detorqueri ad perniciam nequeat. Temperandum profecto unicuique est, ne inutilium questionum utilitate, ne studio propria amplificandi potentia, concordia & pax auferatur. At numquid defendenda summi momenti ueritates, ne pax ementita turbetur?

IX. Quae haecenus perstrinximus, pluribus cuiusque Ecclesiae christiani seculi confirmare exemplis possem. Breuiter studio unum ob oculos ponam, Arianorum nempe pacis pretextu piissimum Imperatorem Constantinum circumuenientium. Versutum istorum iudicata concordiae obtentum Cl. Augustinus ORSI, quem hisce diebus summus Pontifex BENEDICTUS XIV. Ecclesiae catholicae bono natus fauli Palatii Magistrum instituit, uniuersa urbe Roma plaudente, quod tanta doctrina & probitatis uir ad hanc dignitatem euectus sit, uividis coloribus depingit in sua ecclesiastica Historia; quam ad Ecclesiae utilitatem, & Italorum praesertim commodum, deo remque scribere feliciter pergit tanta eruditionis copia, & ea eloquentia robusta ui, ac ubertate, ut scite, opportuneque doctissimus ROTTARIUS paucis, sed significantibus uerbis in eiusdem approbationem scripserit, praeter plura alia rationum momenta, commendandam, celebrandamque esse historiam hanc exiandiu per laeclatam eruditionem ecclesiastica, e per lae giudiziosa, e savia ampiezza d'eloquenza ... Questa eloquenza non è uana, nè rievocata per una pomposa ostentazione di parole, ma necessaria per muovere gli animi di chi legge ec.

X. Porro eruditissimus Auditor aduersus fidei pacis simulators haec scribit. (a). E' stato sempre il più comune artificio de' Novatori di rappresentare a' Principi le loro perniciose novità come dispute innocenti, o di poco, e non momento, nè appartenere al fondo, o alla sostanza della cristiana dottrina; perciò non potersi prendere per ispirito un più savio provvedimento se non d'imporre ad ambe le parti un oliguoso silenzio. Hac subdola arte, & his technis, subdit celeberrimus Historicus, (b) ut sunt praesertim Ari-

(a) Tom. V. pag. 31.

(b) Pag. 181. & segg. Gli suggerirono adunque che prima di offerire per mano de' Velcovi un così splendido e grato dono all'Altissimo, facesse d'uoop riconciliargli insieme, e bandire tutte le divisioni, essendo la concordia, e la pace il più soave, ed accetto sacrificio che possa l'uomo presentare al Signore ... Era il debole di Constantino, e la sua, dirò così, dominante passione, volere a qualunque costo la quiete de' popoli, e della Chiesa. Laonde quant'era facile l'insinuarsi nella sua grazia, e guadagnarli la sua beneuolenza ed affezione agli ipocriti, che non parlavan se non di pace; altrettanto erano sempre in pericolo di perdere la sua stima, ed amicizia, ed incorrere nella sua indignazione quei che volendo una pace ferma, e costante, e fondata nella verità, nella giustizia, e nella sincerità della fede, si opponevano con petto forte a' peruersi disegni di coloro che la volevano a spese della

ni ut suas in partes Constantinum Imperatorem ad pacem, concordiamque propensissimum inflecterent. Idque non raro ex sententia illis contigit, non sine ingenti catholicae religionis detrimento. Qui enim rerum potuerunt, qui in hoc mundi teatro fulgent, qui dignitates tenent, qui diuitijs affluunt, praeter ceteras pacem diligunt, ut tranquillam vitam agant, bonisque suis quietissime fruantur. Quare callidissimus humani generis hostis turbarum motus, quidionum tumultus, calamitates, amaritudines, angores, & mala innumera, quae sacra literaria bella parere ualent, incredibili artificio exaggerat. Huc demonis molimina tendunt, ut silentium ueritatis propugnatoribus imponatur. Hoc enim obtento, euulgatae hereses, inuestigatae aduersus sanam doctrinam opiniones libero passu incedunt, & quaquaeruis grassantur. Quot sunt ad proprias opiniones aut fidei, aut morum integritatis aduersas retrahendas parati, ut uera inducatur pax? Fucatae pacem frequenter praedicamus omni bello amariorem, ueritatis dispendio, non falsitatis iactura: concordiam uellemus, quae amplificandis praedicatis doctrinis nostris, carni & sanguini accommodatis, uiam aperiret plenissimam. Et ut simulatae pacis fautores ad incitas redigam, ad his percontor. Quid de catholica religione esset, si Apostoli, si sancti Martyres, si Ecclesiae Doctores calamo posito, & ore clauso, siluissent? Defecerunt ne, ut deserta aliquando erunt contra Christi Ecclesiam doctrinae falsae, persecutiones, & scandala? Si aiunt, Evangelio contradicunt, & experientia manifesta. Clamat enim Petrus: (a) *Vigilate, quia aduersarius uester diabolus tanquam leo rugiens circuit querens quem deuoret; cui resistite fortes in fide.* Clamat Mattheus: (b) *Attendite a falsis Prophetis &c. & turis: (c) Audiri enim estis prelia, & opiniones praetorum. Videte ne turbemini: oportet enim haec fieri. Item. (d) Necessè est ut ueniant scandala.* Qui sunt qui scandala, & offencula disseminant? Forte qui errores, qui perniciosas opiniones conuellerent pro uiribus student? Abiit, reponit Apostolus; sed qui falsas doctrinas hominum appetitionibus indulgentes euulgant. (e) *Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacerabunt sibi magistros prouidentes auribus; & a ueritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur.*

XI. Tullius Christianorum Ludouicus Granatenfis (sic eum appellat P. Michael. Elizalde) laudatum Matthaei oraculum exponens de falsis Prophetis, inquit. (f) *Hos autem in Ecclesia non desuinos aperte Paulus in ea concione quam ad seniores Ephesi habuit, his uerbis exposuit. Ego scio quod post discessionem meam intrabunt &c. Tria ille distinguit persecutionum genera. Alia sunt tyrannorum. Alia falsorum fratrum, de quibus quaritur Paulus. Alia uero, eademque grauissima; exitiit hereticorum. Quorum horum frequentior, magisque formidanda? Respondet. Primum eorum blandiloquentia, & dulces sermones, quibus simplicium corda subvertunt ... Tanto enim potentiores ad fallendum sunt, quanto magis sanctitatis speciem, atque eorum imaginem referunt ...*

d 4 Sic

la Religione, e con trionfo della empietà. Era alla testa de' primi il primo Eufebio di Nicomedia, e de' secondi il coraggioso ed inuito Atanasio. Ma il primo era sempre alla Corte di Constantino, e sempre attento a procurarsi l'appoggio de' più favoriti, ed intimi Cortigiani, a non trascurare uerun momento favorevole a' suoi disegni, e ad auuelenare, e riempire contra i suoi nimici di mal talento l'animo del Sovrano. Laddoue il secondo, separato per un gran mare dalla Corte, e affatto alieno dalla prudenza del secolo, e dalle maniere cortigianesche, e solo attento al fedele adempimento de' suoi doveri, e sempre disposto a sacrificare per la difesa della verità, e della sana dottrina tutti i suoi interessi, e la sua medesima uita, non auera, nè si curaua di auere altro appoggio, se non quello della diuina Provvidenza.

(a) Pet. epist. I. cap. v. (b) Matib. cap. vii. (c) Cap. xxiv. (d) Cap. xviii. (e) Paul. II. ad Timoth. iv. (f) Domin. 7. post Pent. conc. 1.

non advertunt illi hanc arripientes viam, plus detrimenti proprio inferre Ordini quam ceteri hostes omnes. Et ut ad incitas eisdem redigam; alterutrum præsent. necesse est. Aut designare Ordinem debent, cuius Scriptores singuli speciali sancti Spiritus privilegio numquam errandi donati sint: quod somnium explodit his verbis. magnus P. Augustinus. *Ad quamcumque professionem te converteris, para te pati filios. Alioquin, si te non paraveris, invenies quod non sperabas, & desicies, & perturbaberis (b).* Quod alibi repetit. *Non dixi, omnem hominem esse fictum, sed OMNEM Professionem habere filias personas (c).* Aut constanter oportet, te turpiter errare, & proprium Ordinem infamiae labe aspergere, dum in eundem privatorum aberrationes, invitis etiam superis regeant; dum cuiuscumque sodalis absonam opinionem propriam faciunt Insituri; & pro eadem, veluti pro communibus aris, & locis, ad arma conclamant. Irruunt, ægmine facto, in laxarum doctrinarum oppugnatores, quibus extremam constant invidiam, & odium ceu detractoribus conciliant. Sed quæ istos cum Augustino, ut maioris pæni habeant Christi veritatem quam aliquorum Casuistarum gloriam, quoties hæc haberi absque sanioris doctrine detrimento nequeat. Meminerimus omnes unum non habere ducem Christum IESUM, pro cuius maiore gloria decertandum est. *Sumus enim (inquit S. Augustinus) Christiani, non Periani, non Paulini, atque adeo non Dominicani, non Franciscani, non Augustiniani, non Moliniani, quoties Christi doctrina periclitatur, sed singuli, proprii Insituti rationibus contemptis, pugnare pro Christi doctrina debemus, & contra fratres nostros errantes, si opus fuerit, calamum acuerè. Huc sane collineare conatus meos ego studui. Cuiuscumque Insituti, sive alieni, sive proprii, Probabilistas pro vitibus refutavi, nemine reclamante, præter nonnullos præstantissimæ Societatis IESU Scriptores. Hi enim, quæ contra mollioris Ethices Probabilistas, & Casuistas ducta a me sunt, in seiplos, imò in ipsam Societatem detorquere, me invito, voluerunt. Nullum non movi lapidem, non declarationibus, non protestationibus percipi, ut huic formidandæ invidiæ me subducerem. Quid quod plurima silii quædanda erant, ut vitarem maledicta, quæ vulgari numquam debuissent? Cum S. Augustino fatari possum, non pauca bona me tacuisse, ut adversariorum iniurias querelas declinarem. Cæpi non dicere bona (inquit S. Pater) cum timeo, ne dicam aliqua mala, & reprehendi consilium meum. Silii enim a bonis, & dolor meus renovatus est. A dolore quippe quadam, quem mihi inflixerant calumniatores, & reprehenses, tamquam requieverem in silentio, & cessaret dolor ille, qui factus erat a calumniatoribus; sed, ubi silii a bonis, renovatus est dolor meus. Cæpi plus dolere tacuisse me quæ dicere deberem, quam dolueram dixisse quæ dicere non deberem (d).* Verum, etsi hæc omnia præterierim, non propterea votorum meorum compos factus sum. Porro, ut nihil intentatum relinquam, quo causam meam in tuto, quoad fieri potest, collocem, Reipublicæ litterariæ patefacere obsequium, cultumque meum erga præstantissimam Societatem IESU testimonio perhibendo deliberavi.

C A P U T X I.

Sinceritate summa exscribendis sunt Auctorum sententiæ, libro, & pagina, unde decerpit sunt indicatis. P. Francisci ZECH hæc in re lapsus opportuna digressionem emendantur.

I. **A**liquorum opinio fuit, silentio prætereunda esse Auctorum, & operum, ex quibus laxæ opiniones confutandæ exscribantur, nomina, & loca, ad in-

(a) In Apolog. ad Guillelmum. (c) In Psal. XXXVII. ser. 1.
(e) In Psal. xcix. (d) In Psal. XXXVIII.

vidiam odiumque declinandum. Verum qui id sibi persuadent, incidunt in Scyllam, vitare cupientes Charibdim. Quandoquidem, si etiam tum cum Auctores, libros, & paginas, unde extractæ propositiones sunt, ego designo, me malæ fidei criminari omni arte student; quas nos evulgarent criminationes, si, his omisiss, propositiones promerem in medium? Tunc proæcto mea esse somnia, & pro ingenio ficta commenta, ad invidiam benigno Probabilissimo constandam, buccinant. Præterquamquod, ubi extant scopuli, ubi errores, ubi pereundi periculum, a quo cavere lectores valeant, admonendi sunt. Exemplis confirmanda res est. Unum, & quidem novissimum ex plurimis in medium adfero.

II. Dum hæc seribo, donarum me video libro, quem aut eiusdem Auctor P. Franciscus ZECH, aut aliqui illius collegæ ad me præter expectationem miserunt, veriti illum me non lecturum, nisi dono dedissent. Quam libentissime munus accepi, rogoque illos ut frequenter mihi eiusmodi impertiri munuscula haud dedignerent. Hanc liber, quoadmodum circiter foliis constans, præter epigraphen, quam, licet valde prolixam, integram describere interest. *Rigor moderatus doctrina pontificia circa usus a SS. D. N. BENEDICTO XIV. per Episcopos ægypticam Episcopis Italia tractatus, ab Ingolstadiensi Academia constanter assertus. Dissertatio I. inauguralis sancti rigoris specimina exhibens, quam cum annexis corollariis, Deo auspice, annuente inclito Collegio Luridico in eadem alma & catholica Bavaria Universitate Ingolstadiensi præfide P. Francisci ZECH S. I. SS. Theologiæ, & SS. Canonum Doctore, horumque Professore Publico, & Luce Primario, post consueta rigorosa examina, pro Licentia sumamus in utroque Iure honores consequendi, publica concentrationis subiecit Franciscus Iosephus Barbi, insignis Ecclesiæ colleg. ad S. Cyriacum Wissensteige Canon. Capit. I. U. Cand. mense Decembri MDCCXLVII. Ingolstadii typis Ioannis Pauli Schlegel Typographi Academem. Ex concinno nitidoque prospectu ordinem, perpicuitatem, formamque universi ædificii colligas, lector, velim.*

III. Si otio abundarem, loqui pauca de hoc titulo vellem. Sciscitaret; cur doctrina pontificia, cuius proprietas veritas est, rigoris moderati nomenclatura insignitur? Quid præterunt illa sancti rigoris specimina? Non amplius inquiritur, vera ne doctrina sit, an falsa; sed an rigida, vel benigna, probabilis, vel improbabilis? Si durus sermo sit, & rigidus; ideo ne falsus? Si benignus, & dulcis; ideo ne verus? Sed aliis hæc enucleanda relinquo: & duo tantum quæ contra me in hoc suo opere R. P. Zech scribit, prudentum iudicio submitto. Primum est in Præfatione (a). *Ut motus hæc in re studium ponam, persuasit ingens tadium quod in perlegendis Tractatibus Conciniensium perserendum fuit, in quibus ordo nullus, sed mera confusio misceat omnia: eademque singulis fere paginis repetita, dolenda temporis, & chartarum pernicie, ut nestam, an seria mente approbator Conciniensium Commentarii delectationem legentium præferat. Quorundam libri similes videntur turbido, & ex intimis recessibus agitato vortici, ubi quæ semel arrepta sunt, eadem semper magno impetu revolvuntur, novis solummodo conviciis spinis CONSURCAT A. Audistis? Professoris primarii Ingolstadiensis urbanissimam, atque comissimam scribendi formam? Hæc ne benignitatis, & moderations regula, quæ vel in labelactandis ipsis Casuistarum erratis desiderantur? Totus doleo R. P. Zech vicem in perlegendis libris meis. Sed quis Reverentiam suam coegit, ut tantum tadium, tantumque stomachi ex conspurcatis foliis commovet periculum subiret? Id me solatur, quod innocens ego a tanto malo sim. Illud Respublica litteraria mirabitur, quod opera mea, indigesta, confusa, huicula, ad arma provocent tot Collegas suos, & Trivultianos in Gallia, & Bollandianos in Belgio, & Bavaros in Germania, & Longobardos in Italia. Si ego imprudenter, dolenda temporis, & chartarum pernicie, libros edo vix eorum contempnitione dignos:*

illi

(a) Pag. 3.